

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

УДК 658.589:338

Шкода Мар'яна Сергіївна

доктор економічних наук,

доцент кафедри підприємництва та бізнесу

Київський національний університет технологій та дизайну

Shkoda Mariana

Doctor of Science in Economics,

Associate Professor of the Department of Entrepreneurship and Business

Kyiv National University of Technologies and Design

ORCID: 0000-0002-7356-4320

**ІНТЕРАКТИВНІ ОСВІТНІ ПЛАТФОРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ
СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ
INTERACTIVE EDUCATIONAL PLATFORMS AS A TOOL FOR
SOCIAL AND PROFESSIONAL ADAPTATION OF WAR VETERANS**

***Анотація.** Вступ. Для багатьох ветеранів війни вирішенням проблеми безробіття є створення та ведення власного бізнесу, як інструменту соціально-професійної адаптації, адже, вагомою умовою повернення до повноцінного життя українського воїна є його самореалізація, отримання стабільного економічного доходу та забезпечення відповідного соціального статусу у суспільстві. Питання є безумовно актуальним, бо більше третини ветеранів, які завершили військову службу, висловили інтерес до відкриття власного бізнесу, як стверджує дослідження МОМ, проведене у 2022 році [12]. Це ж дослідження визначає проблеми, з якими ветерани стикаються на шляху відкриття й ведення власної справи: 77% опитуваних ветеранів війни зазначили про труднощі зі створенням власного бізнесу через відсутність*

стартового капіталу, 60% зауважили, що їм потрібна допомога зі визначенням напрямів відкриття бізнесу, 51% зазначили, що розпочинати власний бізнес дуже ризиковано, 32% відповіли про брак інформації щодо організації власного бізнесу. На сьогодні в системі закладів вищої освіти спостерігається потужність системи online навчання на основі використання інтерактивних платформ, проте лише деякі з них були задокументовані у військовому середовищі, використовуючи цю технологію навчання. Відтак постає завдання дослідити можливість використання інтерактивних платформ при навчанні основам підприємництва ветеранів війни, проаналізувати та встановити найбільш ефективну платформу, яка буде простою для сприйняття та з простим інтерфейсом в процесі навчання ветеранів війни основам підприємництва.

Гіпотеза наукового дослідження. Передбачається, що впровадження інтерактивної платформи для навчання ветеранів війни основам підприємництва, дозволить їм розв'язати низку проблемних ситуацій в процесі відкриття власної справи, ознайомить з нормами законодавства та системою оподаткування в Україні.

Метою статті є дослідження інтерактивних освітніх платформ як інструменту соціально-професійної адаптації ветеранів війни, перспективи імплементації системи online навчання для реалізації тренінгових курсів з основ ведення бізнесу для ветеранів війни.

Методи дослідження: метод системного аналізу в процесі порівняння функцій та інструментів існуючих в світі інтерактивних платформ онлайн навчання, метод критичного мислення – для виокремлення найефективнішої інтерактивної платформи для навчання ветеранів війни основам ведення бізнесу, методу аналогії – при вивченні міжнародного досвіду застосування інтерактивних платформ в процесі навчання воєнних.

Результати: запропоновано імплементувати систему онлайн

навчання для реалізації тренінгових курсів з основ ведення бізнесу для ветеранів війни, використовуючи популярне модульне об'єктно-орієнтоване динамічне середовище навчання Moodle. Доведено, що процес навчання з використанням інтерактивної платформи навчання Moodle для ветеранів війни, дозволить їм реалізовувати основні методичні принципи, щодо організації та ведення власного бізнесу. Також наявність тренінгових курсів і постійний зв'язок з викладачем допомагає ветеранам війни сформувати підприємницьку логіку – тип мислення, з яким можливо запустити свій стартап у найкоротший термін.

Висновки: можна стверджувати, що застосування інтерактивної платформи дозволить не тільки спростити процес відкриття власного бізнесу ветеранами війни, а й вирішить низку проблем, які стосуються їх соціально-професійної та психологічної адаптації.

Ключові слова: соціально-економічна адаптація, психологічна адаптація, військовослужбовці, ветеран війни, онлайн навчання; інтерактивні майданчики, ведення власного бізнесу.

Summary. *Introduction. For many war veterans, the solution to the problem of unemployment is to create and run their own business, as a tool for social and professional adaptation, because self-realization, obtaining a stable economic income and ensuring the appropriate social status in society is a significant condition for returning to a full-fledged life of a Ukrainian soldier. The question is relevant, because more than a third of veterans who have completed military service expressed interest in opening their own business, as stated by the IOM study conducted in 2022 [12]. The same study identifies the problems faced by veterans on the way to opening and running their own business: 77% of surveyed war veterans noted difficulties in creating their own business due to a lack of start-up capital, 60% noted that they needed help in determining directions for opening a business, 51 % noted that starting one's*

own business is very risky, 32% answered that there is a lack of information regarding the organization of one's own business. Today, in the system of higher education institutions, the power of the online learning system based on the use of interactive platforms is observed, but only a few of them have been documented in the military environment using this learning technology. Therefore, the task arises to investigate the possibility of using interactive platforms in teaching war veterans the basics of entrepreneurship, to analyze and establish the most effective platform that will be easy to understand and with a simple interface in the process of teaching war veterans the basics of entrepreneurship.

Hypothesis of scientific research. It is assumed that the introduction of an interactive platform for training war veterans in the basics of entrepreneurship will allow them to solve a number of problematic situations in the process of opening their own business and will familiarize them with legislation and the taxation system in Ukraine.

The purpose of the article is the study of interactive educational platforms as a tool for social and professional adaptation of war veterans, the prospects of implementing an online learning system for the implementation of training courses on the basics of business for war veterans.

Research methods: the method of system analysis in the process of comparing the functions and tools of online learning interactive platforms existing in the world, the method of critical thinking – to single out the most effective interactive platform for teaching war veterans the basics of business, the method of analogy – when studying the international experience of using interactive platforms in the learning process military

Results: it is proposed to implement an online learning system for the implementation of training courses on the basics of conducting business for war veterans, using the popular modular object-oriented dynamic learning environment Moodle. It has been proven that the learning process using the

Moodle interactive learning platform for war veterans will allow them to implement the main methodical principles of organizing and running their own business. Also, the availability of training courses and constant communication with the teacher helps war veterans to form an entrepreneurial logic – the type of thinking with which it is possible to launch your startup in the shortest possible time.

Conclusions: it can be argued that the use of an interactive platform will not only simplify the process of opening one's own business by war veterans but will also solve a number of problems related to their socio-professional and psychological adaptation.

***Key words:** socio-economic adaptation, psychological adaptation, military personnel, war veteran, online training; interactive platforms, running your own business.*

Постановка проблеми. Початок повномасштабної війни призводить до збільшення кількості вразливих груп населення, а саме ветеранів війни. На сьогодні в Україні зареєстровано 1,2 млн ветеранів, а після завершення війни, включно з членами родини, їх кількість може зрости до 5-6 млн осіб [9].

За час повномасштабної війни несприятливі умови для соціальної та професійної реінтеграції ветеранів склалися безпосередньо і на вітчизняному ринку праці. Через війну збільшилась кількість безробітних, розширився тіньовий ринок праці в Україні, зокрема і за рахунок ветеранів війни. За офіційною статистикою, з початку поточного року кількість безробітних ветеранів війни збільшилась на 700 осіб. Водночас чисельність безробітних ветеранів війни, які отримували послуги Державної служби зайнятості в період січень – вересень 2023 р., склала 4,2 тис. осіб, з них, зареєстровані як безробітні – 4,1 тис.; працевлаштовані – 672 особи; відвідували профнавчання – 92 особи,

отримали ваучер на навчання – 71 особа. Чисельність безробітних учасників бойових дій, охоплених профорієнтаційними послугами у зазначений період, склала 3,5 тис. осіб [8]. Звичайно, в силу низки причин організаційного, управлінського, психологічного характеру, наведені статистичні дані не повною мірою відтворюють реальну ситуацію у сфері працевлаштування ветеранів війни.

Після демобілізації бійцям вкрай важко знайти престижну роботу та повернутись до звичного життя. Для багатьох із них вирішенням цієї проблеми є створення та ведення власного бізнесу як інструменту соціально-економічної адаптації, адже важливою умовою повернення до повноцінного життя українського воїна є його самореалізація, отримання стабільної економічного доходу та забезпечення відповідного соціального статусу в суспільстві [12]. Це говорить про необхідність проведення додаткових заходів, а саме використання інтерактивних майданчиків, які дозволять ветеранам війни навіть на відстані повноцінно отримати кваліфіковане навчання та консультаційні послуги для відкриття власної справи.

Сьогодні в системі закладів вищої освіти спостерігається потужність системи дистанційного навчання на основі використання інтерактивних платформ, але лише деякі з них були задокументовані у військовому середовищі з використанням цієї навчальної технології. Тому завдання цієї статті — дослідити можливість використання онлайн-платформ для навчання підприємництву ветеранів війни в Україні, проаналізувати найбільш ефективні платформи, які будуть зрозумілими (з простим інтерфейсом тощо) під час їхньої підготовки.

Аналіз останніх досліджень та невирішеної частини проблеми. Сьогодні більшість наукових досліджень спрямовані на вивчення проблем психологічної та соціальної адаптації ветеранів війни та їх сімей. Особливо вони обґрунтовані в наукових працях П. Ворони [4], Є. Гордієнко [5], М.

Панов [11] Метою ряду авторських досліджень є розуміння шляхів соціальної адаптації ветеранів війни, серед яких тренінги, які позитивно впливають на їх посттравматичну реабілітацію.

П. Ворона зазначає, що «учасники бойових дій – це люди, які, як правило, вже здобули освіту, тому справжня проблема полягає не в потребі вищої чи професійної освіти, а в ПТСР. Їм потрібна допомога в наданні нових можливостей, а не повернення до старого» [4].

У більшості наукових досліджень мало уваги приділяється визначенню конкретних шляхів соціально-економічної адаптації ветеранів, не враховується специфіка ведення війни, не чітко налагоджений зворотній зв'язок. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак і визначило вибір напряму дослідження в науковому та практичному аспектах.

Метою дослідження є дослідження інтерактивних освітніх платформ як інструменту соціально-професійної адаптації ветеранів війни, перспективи імплементації системи online навчання для реалізації тренінгових курсів з основ ведення бізнесу для ветеранів війни.

Результати досліджень. З початком повномасштабної російської війни сформувалася дуже специфічна соціальна група, яка потребує постійної психологічної та соціально-економічної адаптації. Ще на початку бойових дій велика роль приділялася психологічній адаптації ветеранів до цивільного життя; сьогодні також додалася допомога в соціально-економічній адаптації ветеранів війни в побуті [5].

П. Ворона у своїх дослідженнях зазначає, що головне для ветеранів сьогодні – це гідна праця, яка в переважній більшості випадків гарантує успішність процесу соціальної інтеграції [4].

Один із шляхів – розробка методик професійної адаптації ветеранів війни.

Згідно з фокус-груповими дослідженнями «Реінтеграція ветеранів

в Україні: національне опитування», проведеними Міжнародною організацією з міграції (МОМ, 2022), ветерани війни зазначили, що перш за все їм необхідно підвищувати знання та навички у сфері підприємницької діяльності. Більшості з них бракує знань, насамперед, у сфері просування свого бізнесу, потрібна допомога у визначенні напрямів відкриття своєї власної справи [12].

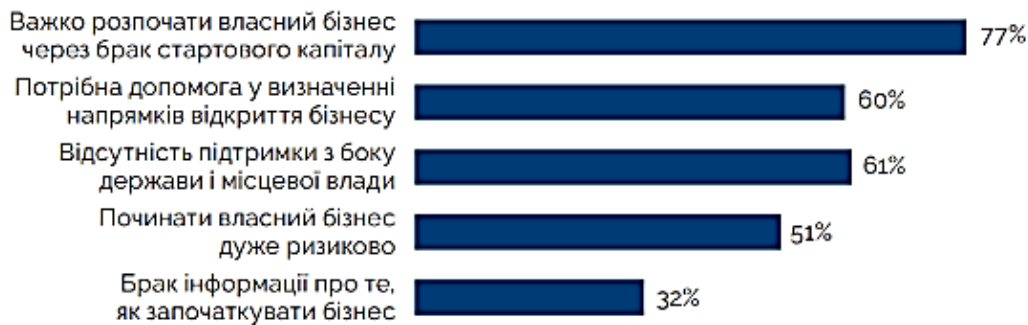

Рис. 1. Оцінка тверджень щодо умов започаткування власного бізнесу ветеранами, які хотіли би розпочати власний бізнес або вже мають власний бізнес (які повністю згодні із твердженнями)

Джерело: за даними [12]

У цьому контексті актуальними видаються спеціальні програми, зокрема навчальні курси, тренінги та консультації, які б дозволили ветеранам війни розпочати власну справу.

Сьогодні є поширеною практика використання інтерактивних платформ в освітньому процесі закладів освіти, доцільно застосовувати таку практику і у військовому середовищі.

Інтерактивна платформа – це інноваційна форма навчання, яка надає учасникам мережевий доступ до цифрових навчальних ресурсів. Цифрові технології в рамках системи безперервної освіти дають змогу індивідуалізувати процес навчання як на етапі вивчення нового матеріалу, так і на етапі контролю знань, умінь. Ця платформа пропонує якісні курси та мультимедійну підтримку.

Створення інтерактивної платформи для дистанційної підготовки,

перепідготовки та підвищення кваліфікації дозволить ветеранам війни отримувати інформацію про бізнес-можливості, навчальні матеріали, а також бізнес-новини. Окрім онлайн-інструментів та ресурсів, зареєстровані користувачі зможуть відвідати освітні заходи та тренінги з розвитку бізнесу, обмінятися досвідом та кращими практиками, встановити корисні контакти, обговорити проблеми та отримати практичні поради щодо вдосконалення підприємницької діяльності від провідних експертів.

Основними принципами навчання на базі інтерактивної платформи є:

1. Гнучкість – навчання може проходити у зручний для ветеранів війни час, у зручному місці та у зручному темпі.
2. Модульність – створення кожним окремим курсом цілісного уявлення про окрему предметну галузь, що дає змогу з набору незалежних модульних курсів сформувати навчальний план, який найбільше відповідає індивідуальним чи груповим потребам ветеранів війни.
3. Паралелізм – можливість навчання без відриву від виробництва.
4. Рентабельність – концентроване та уніфіковане представлення інформації.
5. Технологічність – використання сучасних інформаційних технологій в процесі навчального процесу, що сприяють входженню ветерана війни, котрий навчається, у світовий інформаційний простір.

Про існування зростаючої тенденції у використанні інтерактивних платформ свідчить і сам ринок, де зростає пропозиція різноманітних платформ для дистанційної освіти. Їх можна розділити на дві групи: масові відкриті онлайн-курси (Massive open online courses, MOOC) і програмне забезпечення.

Серед MOOC, наприклад, успішно працюють популярні сайти Coursera, Udacity, EdX. В Україні ця форма тільки починає розвиватися, MOOC застосовується більше для самоосвіти. Використовувати такі майданчики для організації повноцінної підготовки ветеранів війни

незручно, адже будь-яка послуга має свої обмеження та вимоги. Тому найзручнішим рішенням для даного навчання може бути веб-програмне забезпечення, наприклад, Moodle, e-Front, Adobe Connect Pro, Blackboard Learning System, WebCt, Microsoft Learning Gateway тощо.

Дослідивши зарубіжний досвід, було виявлено, що дослідження, що Dropbox як академічний онлайн-портал для військових ветеранів класу А виявився неефективним у покращенні досвіду навчання американських студентів-ветеранів війни. Він використовувався лише для представлення завдань для заміни звичайної електронної пошти. В США було запропоновано використовувати EDU 2.0, хмарну систему управління навчанням, щоб збагатити практику навчання американських студентів-ветеранів війни. Однак з часом вони прийшли до ідеї створити віртуальне навчальне середовище (VLE), призначене для підтримки особистого навчання між викладачем та учасником програми [2]. Це встановлюється за допомогою платформи електронного навчання під назвою Modular Object Oriented Dynamic Learning Environment (MOODLE). Ця програмна платформа пропонує інтерфейсні модулі для тестів, завдань, блогів, форумів та інших корисних посібників як для студентів, так і для викладачів. MOODLE — це корисна платформа електронного навчання з багатьма функціями, які роблять навчання корисним. Moodle постійно оновлюється новими функціями, і ці функціональні можливості дозволяють отримати більш загальний і уніфікований підхід до навчання [3].

Навчальна платформа Moodle — це проект програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом, який розроблявся з 2002 року під керівництвом Moodle Pty Ltd і використовується в сотнях тисяч установ і робочих місць у всьому світі (рис. 2).

Рис. 2. Глобальне використання інтерактивної платформи Moodle [3]

Зараз використання інтерактивних платформ для навчання підприємницьким здібностям ветеранів війни знаходиться на початковій стадії впровадження не лише в Україні, а й у всьому світі.

Сьогодні в системі Moodle налічується 6 програмних продуктів: Moodle LMS, Moodle App, Moodle Workplace, MoodleCloud, MoodleNet, Moodle Education, кожен з яких має свої особливості та призначення (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика продуктів системи Moodle

Назва	Особливості
Moodle LMS	Всесвітня навчальна платформа з відкритим вихідним кодом Moodle дозволяє вам створити приватний навчальний онлайн-простір, наповнений курсами та матеріалами. Ви будете завжди мати повний контроль над усіма своїми даними та над тим, хто з учасників курсу є в системі.
Moodle App	Використовуючи програми Moodle, учасники можуть миттєво отримати доступ до навчальних матеріалів з будь-якого місця. Усе, що користувач робить офлайн у додатку автоматично синхронізується при підключенні, тому навчання завжди доступне на ваших пристроях.

Moodle Workplace	Moodle Workplace дозволяє ділитися знаннями у вашій організації та розвивати певні набори навичок Надайте своїм співробітникам гнучкість доступу до вашої системи навчання з будь-якого місця на будь-якому пристрої Оптимізуйте свою стратегію навчання та розвитку у вашій організації.
MoodleCloud	MoodleCloud розроблений для викладачів, інструкторів і тих, хто потребує онлайн-навчальне середовище для навчання або полегшення навчання в будь-якій ситуації.
MoodleNet	Нова відкрита платформа соціальних медіа для викладачів, спочатку зосереджена на колекціях відкритого вмісту, створених спільно. MoodleNet стане невід'ємною частиною екосистеми Moodle, що дасть змогу освітянським спільнотам ділитися та навчатися один з одним, щоб покращити якість освіти.
Moodle Education	Зосередження на результатах навчання з використанням платформи з відкритим кодом. Програма сертифікації вчителів Moodle (MEC) визнає та підтверджує володіння побудова ефективної викладацької та навчальної діяльності за допомогою Moodle.

Джерело: систематизовано автором на основі даних [3]

Навчальний курс розроблено з урахуванням наступних правил:

- 1) забезпечення лінійної послідовності вивчення модулів курсу,
- 2) використання модулів для повторення навчального матеріалу, необхідного при вивченні наступної теми, якщо цей матеріал не був безпосереднім предметом вивчення попередньої теми;
- 3) впровадження модулів для узагальнення навчального матеріалу та контролю навчальних досягнень з предмета підготовки.

Відповідно до вказаних правил можна спроектувати таку орієнтовну структуру курсу з основ ведення бізнесу для ветеранів війни (рис. 3).

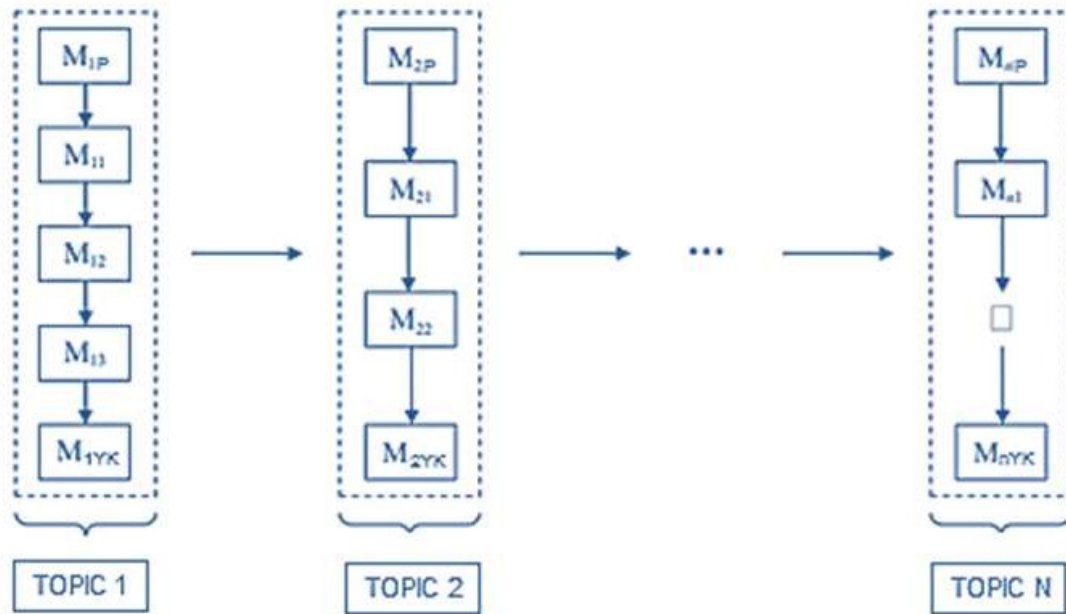

Рис. 3. Орієнтовна структура курсу з основ ведення бізнесу: M_{1P} , M_{2P} , M_{nP} – модулі для повторення навчального матеріалу; M_{11} , M_{12} ... M_{n1} – змістовні модулі дистанційного курсу; M_{1YK} , M_{2YK} , M_{nYK} – модулі для узагальнення навчального матеріалу та контролю навчальних досягнень ветеранів війни

Джерело: запропоновано автором

Платформа Moodle дозволяє ветеранам війни організувати чітку систему рольового доступу до ресурсів, достатня захищеність якої захищає від перегляду небажаними користувачами не призначених для них даних. Це дає можливість проводити мережеві тести (система надає велику кількість інструментів для їх організації). Крім того, захисту ресурсів від доступу неавторизованих користувачів мережі сприяє впровадження таких активних елементів, як тематичний чат, форум, онлайн-семінар, робочий зошит, які стануть у пригоді як існуючі інструменти соціально-економічної адаптації ветеранів війни тощо. Платформа Moodle має велику кількість модулів керування (рис. 4).

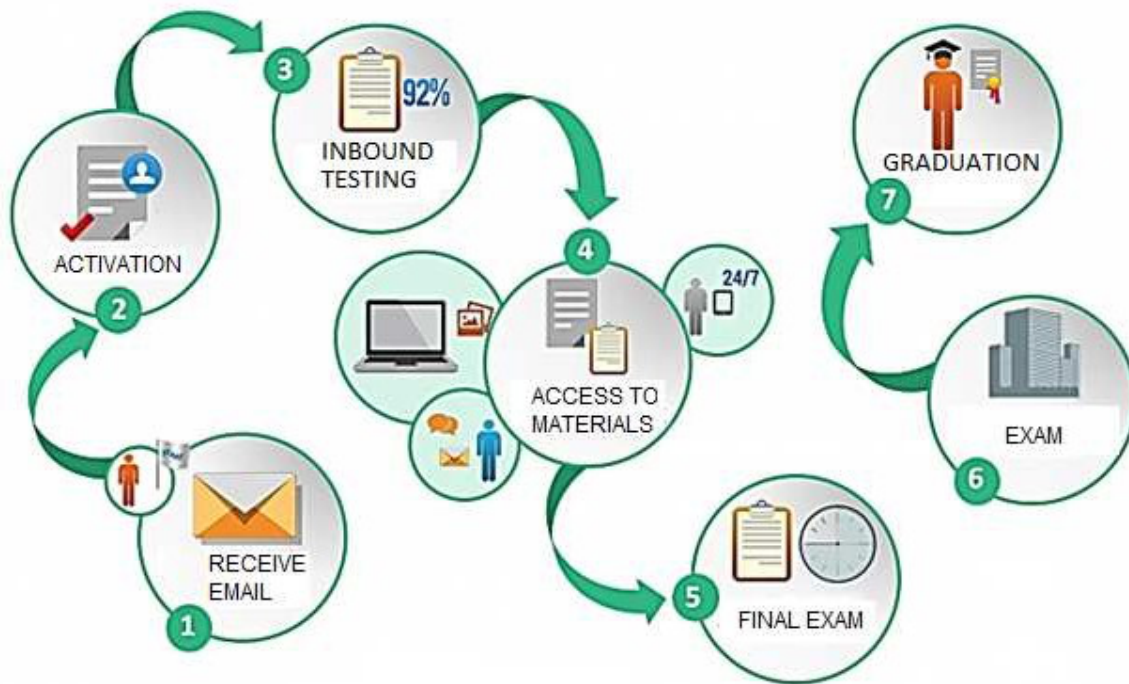

Рис. 4. Список інструментів платформи Moodle [3]

Викладач (ментор) може оцінити будь-який вид діяльності з навчального курсу, а також написати рецензію на будь-яку роботу (бізнес-план) користувачів (ветеранів війни), де вказати недоліки та шляхи їх усунення. Система передбачає можливість створення та використання в рамках курсу будь-якої системи оцінювання, визначеної викладачем курсу. У Moodle викладач може проаналізувати участь та активність ветеранів війни (час, відведений на роботу з матеріалами; оцінити розвиток того, які елементи курсу викликали труднощі у групи (чи конкретного учасника); оперативно надавати допомогу у виховній роботі в Інтернеті або локальній мережі навчального закладу шляхом завантаження додаткових матеріалів). Важливою особливістю Moodle є можливість системи створювати та зберігати портфоліо кожного учасника курсу: усі виконані роботи, оцінки, коментарі викладачів, повідомлення на форумі. Працюючи через інтернет-платформу, ветерани війни можуть вивчати навчальний матеріал безпосередньо на сторінці курсу, а також завантажувати окремі файли курсу

на свій комп'ютер і навчатися у зручний час, не виходячи в Інтернет. Платформа надає можливість використовувати багато навчальних ресурсів і матеріалів, а також забезпечує комунікаційну взаємодію між ветеранами війни як в синхронному режимі за допомогою чату, так і в асинхронному режимі за допомогою електронної пошти, форуму тощо. Система підтримує обмін файлами будь-якого формату, як між викладачем та учасниками, так і між самими учасниками.

Для моніторингу діяльності ветеранів війни та рівня засвоєння навчального матеріалу викладач може переглядати звіти про успішність відповідних користувачів. Коротко розглянемо процес проходження та перевірки звіту з курсу відповідним користувачем (ветераном війни) в системі Moodle.

Moodle Analytics дозволяє відстежувати відповідність, проходження курсу та компетенції, є цінним при розгляді учасників ветеранів війни для ведення власного бізнесу (табл. 2).

Таблиця 2

Переваги використання інтерактивної платформи Moodle у процесі навчання основам підприємництва для ветеранів війни

Потенціал	Особливості
Усі ресурси – зібрані в окремі продукти	У системі можна створювати та зберігати електронні навчальні матеріали та приймати послідовність їх вивчення. Завдяки тому, що доступ до Moodle здійснюється через Інтернет чи інші мережі, ветерани війни не прив'язані до конкретного місця та часу, вони можуть переміщатися по матеріалам у власному темпі з будь-якої точки земної кулі. Електронний формат дозволяє використовувати як «підручник» не лише текстові, а й інтерактивні ресурси будь-якого формату від статті у Вікіпедії до відео на Youtube. Усі матеріали курсу зберігаються в системі, їх можна систематизувати за допомогою міток, тегів і гіпертекстових посилань.
Спільне вирішення навчальних завдань	Moodle орієнтований на співпрацю. Для цього система надає масу інструментів: вікі, глосарій, блоги, форуми, майстер-класи. Навчання можна проводити асинхронно, коли кожен ветеран війни вивчає матеріал у своєму темпі та в режимі реального часу, організовуючи онлайн-лекції та семінари. Система підтримує обмін файлами будь-якого формату – як між

	викладачем та учасниками системи, так і між самими учасниками.
Ментор завжди на зв'язку з слухачами курсу	Широкі можливості для спілкування – одна з сильних сторін Moodle. На форумі можна проводити дискусії в групах, оцінювати повідомлення, прикріплювати до них файли будь-якого формату. В особистих повідомленнях і коментарях – обговоріть конкретну проблему з викладачем особисто. Обговорення в чаті відбувається в режимі реального часу. Розсилки оперативно інформують усіх учасників курсу або окремі групи про поточні події: не потрібно писати кожному учаснику про нове завдання, група отримає повідомлення автоматично.
Контроль за якістю навчання	Moodle створює та зберігає портфоліо кожного учасника: усі подані роботи, оцінки та коментарі викладача, повідомлення на форумі. Дозволяє контролювати «відвідуваність» – активність учасників, час їх навчання в мережі. В результаті вчитель витрачає свій час ефективніше. Він може збирати статистику по групах. Таким чином, зрозуміти, як ветерани війни розуміють тему, і враховуючи це, запропонувати матеріал для подальшого вивчення.

Джерело: систематизовано автором на основі [2; 3; 12]

У даній системі Moodle є можливість завантажити інструкції з використання програмного продукту, що дозволяє ефективно управляти бізнес-процесами. Також наявність навчальних курсів та постійне спілкування з викладачем допомагає ветеранам війни сформувати підприємницьку логіку – тип мислення, з яким можна запустити свій стартап у найкоротші терміни.

Висновки та пропозиції щодо подальших досліджень. Сьогодні ефективним способом соціально-економічної адаптації ветеранів війни є відкриття власної справи та навчання новому. Відтак, було запропоновано реалізувати онлайн-систему навчання з впровадження навчальних курсів з основ ведення бізнесу для ветеранів війни з використанням популярного модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle. Доведено, що процес навчання з використанням інтерактивної навчальної платформи Moodle для ветеранів війни дозволить реалізувати основні методичні принципи:

- достатній мотиваційний потенціал;

- дотримання принципів розвивального навчання;
- можливість багаторазового повторення навчального матеріалу;
- високий ступінь інтерактивності, ніж в аудиторії;
- модульність;
- доступність;
- індивідуалізація;
- наявність постійно діючої активної довідкової системи;
- можливість самоконтролю ветеранами;
- динамічність доступу до інформації;
- забезпечення наочності та різноманітності представленої інформації;
- конфіденційність (навчання інкогніто (без розголошення імені) через певні обставини, реєстрація під іншим іменем).

Література

1. From boots to business: Innovative delivery & partnership. URL: https://www.sba.gov/sites/default/files/files/B2B_Brochure.pdf (дата звернення: 15.08.2024).
2. Kameron S. E. A Review of Free Online Learning Management Systems (LMS). *TESL-EJ*. 2003. Vol. 7, No. 2. М-2. URL: <http://www-writing.berkeley.edu/TESLEJ/ej26/m2.html> (дата звернення: 15.08.2024).
3. *Moodle Users Association*. URL: <https://moodleassociation.org> (дата звернення: 15.08.2024).
4. Ворона П. В. Шляхи соціальної реабілітації учасників українсько-російської війни на Сході України: зарубіжний досвід. *Вісн. НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2018. № 3 (90). С. 55-62.
5. Гордієнко Є. П. Механізми реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. Харків, 2021. 20 с.
6. Демида Б., Сагайдак С., Копил І. Системи дистанційного навчання:

огляд, аналіз, вибір. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/10662/1/14.pdf>
(дата звернення: 15.08.2024).

7. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 15.08.2024).

8. *Міністерство соціальної політики: офіційний вебпортал*. URL: <https://www.msp.gov.ua> (дата звернення: 15.08.2024).

9. *Міністерство у справах ветеранів України: офіційний вебпортал.*
URL: <https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/ce-kategoriya-potuzhnih-lyudej-ministr-u-spravah-veteraniv-rozpovila-pro-dopomogu-veteranam-i-yihnim-rodinam> (дата звернення: 15.08.2024).

10. Державна служба зайнятості України: офіційний сайт. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/67> (дата звернення: 15.08.2024).

11. Панов М. С. Соціально-психологічна адаптація особистості: дослідження феномену. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2019. № 3(3). С. 255-266.

12. Реінтеграція ветеранів в Україні: національне опитування. URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/VETERANS%E2%80%99%20REINTEGRATION%20IN%20UKRAINE_UKR-NEW.pdf (дата звернення: 15.08.2024).

References

1. From boots to business: Innovative delivery & partnership. URL: https://www.sba.gov/sites/default/files/files/B2B_Brochure.pdf.
2. Kameron S. E. A Review of Free Online Learning Management Systems (LMS). *TESL-EJ*. 2003. Vol. 7, No. 2. M-2. URL: <http://www-writing.berkeley.edu/TESLEJ/ej26/m2.html>.
3. *Moodle Users Association*. URL: <https://moodleassociation.org>.
4. Vorona P. V. Shliakhy sotsialnoi reabilitatsii uchasnykiv ukrainsko-

rosiiskoi viiny na Skhodi Ukrainy: zarubizhnyi dosvid. *Visn. NADU. Seriiia «Derzhavne upravlinnia»*. 2018. № 3 (90). S. 55-62 [in Ukrainian].

5. Hordiienko Ye. P. Mekhanizmy realizatsii derzhavnoi polityky sotsialnoho zakhystu uchashnykiv boiovykh dii v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr.: spets. 25.00.02. Kharkiv, 2021. 20 s. [in Ukrainian].

6. Demyda B., Sahaidak S., Kopyl I. Systemy dystantsiinoho navchannia: ohliad, analiz, vybir. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/10662/1/14.pdf> [in Ukrainian].

7. Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu: Zakon Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian].

8. *Ministerstvo sotsialnoi polityky: ofitsiinyi vebportal*. URL: <https://www.msp.gov.ua> [in Ukrainian].

9. *Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy: ofitsiinyi vebportal*. URL: <https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/ce-kategoriya-potuzhnyh-lyudej-ministr-u-spravah-veteraniv-rozpovila-pro-dopomogu-veteranam-i-yihnim-rodinam> [in Ukrainian].

10. *Derzhavna sluzhba zainiatosti Ukrainy: ofitsiinyi sait*. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/67> [in Ukrainian].

11. Panov M. S. Sotsialno-psykholohichna adaptatsiia osobystosti: doslidzhennia fenomenu. *Teoretychni i prykladni problemy psykholohii*. 2019. № 3(3). S. 255-266 [in Ukrainian].

12. Reintehratsiia veteraniv v Ukraini: natsionalne opytuvannia. URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1861/files/documents/VETERANS%E2%80%99%20REINTEGRATION%20IN%20UKRAINE_UKR-NEW.pdf [in Ukrainian].